

CYMELIA ZE STAREJ SZAFY

Moja wojaczka: 1825-1831
Jerzego Ręczyńskiego

ze zbiorów
*Biblioteki Publicznej
im. Marii Konopnickiej
w Suwałkach*



WSTĘP

Pamiętniki to niezwykle wdzięczny gatunek literacki. Wiele osób zdecydowanie przedkłada je ponad inne gatunki prozy. Opowieści oparte na fikcji literackiej chociaż budzą zainteresowanie, to jednak pozostawiają po sobie pewien niedosyt. Wszak to tylko wyobrażenia autora, a nie prawdziwe zbudowane „z krwi i kości” życie. Oczywiście nie da się uniknąć we wspomnieniach subiektywizmu i częstokroć kreowania niejako od nowa pewnych faktów. Stąd też warto konfrontować pamiętniki z innymi materiałami, tym razem opartymi na źródłach historycznych. Pamiętajmy jednak, iż każdy z nas postrzega świat przez pryzmat własnych doświadczeń i przemyśleń. Trudno zachować obiektywizm w obliczu osobistych, częstokroć bardzo traumatycznych przeżyć. Niewątpliwie wojny, powstania, zrywy narodowe należą do takich granicznych zdarzeń.

Chcemy dziś zwrócić uwagę Czytelnika na osobę i książkę zapomnianą, a w naszym odczuciu wartą odkurzenia. Tak więc zapraszamy do lektury „Mojej wojaczki...” Jerzego Ręczyńskiego.

RĘCZYŃSKI, Jerzy (1805-1899). **G. Z.**

Moja wojaczka : 1825-1831 / z notatek, szkiców i wspomnień Jerzego Reczyńskiego urodzonego w r. 1803 w województwie Augustowskim [...] ; ułożył Władysław Chodźkiewicz.

Lwów : Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta, 1908 (Lwów : Z. Hałaciński). - 134, IV strony ; 23 cm.

Reczyński, Jerzy (1805-1899) ; Powstanie listopadowe (1830-1831) ; Pamiętniki i wspomnienia

Książka trafiła do zbiorów suwalskiej biblioteki w czerwcu 1996 r. Ze względu na rok wydania (1908) i osobę autora zasilła księgozbiór czyteln.

Karta katalogowa i zrzut z katalogu elektronicznego Biblioteki Publicznej im. Marii Konopnickiej w Suwałkach.

https://www.suwalki-bp.sowwwa.pl/sowacgi.php?KatID=0&typ=repl&plnk=q_R%C4%98CZY%C5%83SKI&sort=bytitle&view=1 [Dostęp: 2020.12.05]



Książka

Moja wojaczka : 1825-1831 / z notatek, szkiców i wspomnień Jerzego Reczyńskiego urodzonego w r. 1803 w województwie Augustowskim [...] ; ułożył Władysław Chodźkiewicz.

Lwów : [Księgarnia Gubrynowicza i Schmidta](#), 1908 (Lwów : Z. Hałaciński). - 134, IV strony ; 23 cm.

Temat: [Reczyński, Jerzy \(1805-1899\)](#) ; [Powstanie listopadowe \(1830-1831\)](#) ; [Pamiętniki i wspomnienia](#)

Kim był Jerzy Ręczyński?

Autor biogramu Ręczyńskiego - Bolesław Orłowski pisał: *Niemal wszystko, co wiemy o Ręczyńskim - wiemy*



Jerzy Ręczyński

Fot. z *The last of the Anakims in the land of Moab...*, Londyn 1880.

*od niego samego. Narzuca to badaczowi obowiązek szczególnej ostrożności w interpretacji materiału archiwalnego*¹. Stąd też zapewne zarówno Orłowski jak i następni badacze losów „Pana Jerzego z Ludwinowa” wykazują wielką ostrożność i powściągliwość przy omawianiu jego życia i działalności. Wiadomo, iż urodził się 23 kwietnia 1805 roku w Ludwinowie. Pochodził ze starej szlacheckiej rodziny herbu Rogala, był synem Dominika Ręczyńskiego i Doroty (z domu Kuleszanki). Na chrzcie otrzymał imiona Jerzy Aleksander. Wykształcenie „nader mizerne” zdobył na pensji w Lublinie, po czym w 1824 r. udał się do Warszawy „dla szukania kariery cywilnej lub wojskowej”. Tu wkrótce objął posadę urzędnika w Komisji Rządowej Przychodów i Skarbu. Jednak wkrótce porzucił karierę urzędniczą dla wojskowej². W maju 1825 r. wstąpił do 4. Pułku Piechoty

Liniowej. Odbił przeszkolenie, podjął normalną służbę, a w 1830 r. został skierowany do Szkoły

¹ B. Orłowski, *Z pogranicza badań nad dorobkiem Wielkiej Emigracji. Jerzy Ręczyński (1805-1899)*, „Analecta” 1998, 7/1 (13), s. 150.

² Tamże, s. 151.

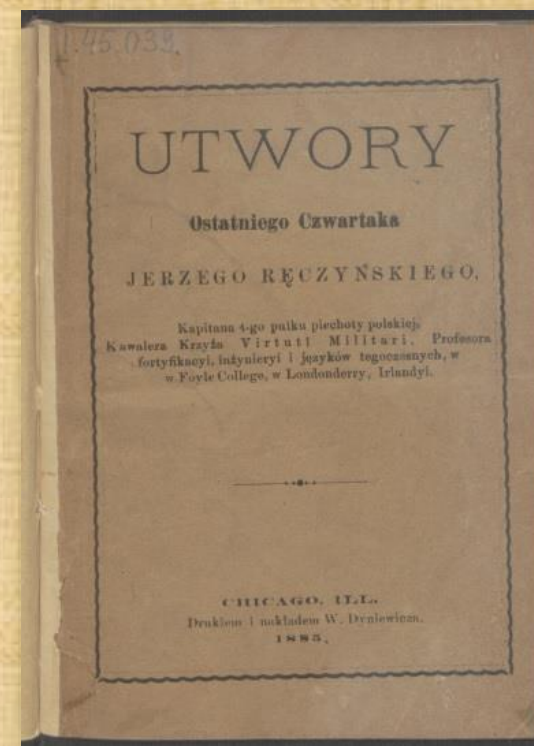
*Podchorążych Piechoty, której nie zdążył jednak ukończyć*³ - naukę przerwał wkrótce wybuch powstania listopadowego, w którym Ręczyński brał czynny udział. Po jego upadku, zimą 1832 r., udał się na emigrację, najpierw przez Morawy, Czechy, Bawarię i Szwajcarię do Francji, potem zaś (w maju 1834 r.) do Londynu. W Wielkiej Brytanii pozostał do końca życia⁴.



*Utrzymywał się z prywatnych lekcji języka francuskiego, niemieckiego, włoskiego, hiszpańskiego i łaciny, gry na gitarze, (...) komponował utwory na fortepian i flet. Uczył ponadto rysunku i malarstwa oraz zajmował się konstruowaniem maszyn. Wreszcie i pisał*⁵.

Działal w towarzystwach emigracyjnych, m. in. w Towarzystwie Demokratycznym Polskim, Towarzystwie Historyczno-Literackim.

Zmarł w Londonderry (Irlandia Północna) 26 lutego 1899 r.



³ T. Bairašauskaitė, *Kilka uwag o życiu i twórczość Jerzego Ręczyńskiego, autora poematu Dziewica Litwy Emilia Plater**, „Rocznik Lituanistyczny” 2020, nr 6, s. 204.

⁴ B. Orłowski, *Z pogranicza badań...*, s. 154.

⁵ T. Bairašauskaitė, *Kilka uwag o życiu i twórczość Jerzego Ręczyńskiego...*, s. 204.

Ręczyński.

Kapitan 4-go pułku piechoty polskiej,
Kawaler Krzyża Virtuti Militari.
Profesor fortyfikacji, inżynierii i języ-
ków tegoczesnych, w Foyle College,
w Londonderry, Irlandyi.

Fragment publikacji: *Utwory Ostatniego
Czwartaka...*, Chicago 1885.

Ręczyński Jerzy — Ostatni weteran
(czwartego pułku piechoty linjowej);
Ostatni Weteran z tegoż pułku, który
z karabinem w ręku był w tych bi-
twach czynnym i we wszystkich innych
oprócz Warszawy; Pan Jerzy z Ludwi-
nowa, w Wielkiej Brytanii tułacz, au-
tor dzieł poprzednio wydanych, Czło-
nek Grona historycznego w Londynie
itd. itd.

Informacja o Jerzym Ręczyńskim ze *Słownika
pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz
Polski dotyczących Adama Bara*.

W publikacjach o charakterze popularno-naukowym bywa określany jako powstaniec, emigrant, pisarz, pedagog, konstruktor i popularyzator urządzeń technicznych. Swoje utwory podpisywał pseudonimem: Pan Jerzy z Ludwinowa, Jerzy z pod Ludwinowa, Mikołaj Mielewicz, Litwin. W Wielkiej Brytanii był znany jako „kapitan George Renczynski”, w tekstach wspomnieniowych często nazywał siebie „Starym Czwartakiem”.

W jego twórczości występują cztery zasadnicze cechy. Po pierwsze, pisał o tym, co widział i przeżył, a bohaterami jego dzieł byli rodacy żyjący na emigracji, przede wszystkim wojskowi. Po drugie, preferował tematy historyczne związane z walką o wolność Rzeczypospolitej. Po trzecie, łączył rzeczywistość z wyobraźnią. Czwartą cechą jego twórczości było tworzenie lub upowszechnianie neologizmów⁶.

⁶ T. Bairašauskaitė, *Kilka uwag o życiu i twórczość Jerzego Ręczyńskiego...*, s. 208.

CIEKAWOSTKA

Obok prac o charakterze literackim znalazły się również teksty naukowe, a właściwie paranaukowe, które jak pisze Bairašauskaitė: *były pokazem dyletanctwa, o czym świadczy (...) praca o odcyfrowaniu tekstu zapisanego na kamieniu z Rosetty*⁷ oraz książka o odczytaniu inskrypcji na steli z Meszy (Kamieniu Moabitów).

Warte uwagi natomiast są prace konstruktorskie „Pana z Ludwinowa”, które w 1851 r. zostały wystawione na światowej Wystawie WYROBÓW I PRZEMYSŁU w Pałacu Kryształowym w Londynie. Były to:

- model „samopodtrzymującego się” mostu wiszącego,
- model sześciokołowej lokomotywy parowej, wyposażonej w samoczynnie napędlający się kocioł, niepotrzebującej tendra,
- model pojazdu o napędzie ręcznym,
- udoskonalony statyw mierniczy,
- przenośny statyw dla lunety wyposażony w pulpit dla artystów, inżynierów i mierniczych⁸.

Fragment *The Last of the Anakims in the Land of Moab. An Authentic Document Found in 1868 at Dhiban (the Ancient Dibon)*, London 1880.

⁷T. Bairašauskaitė, *Kilka uwag o życiu i twórczość Jerzego Ręczyńskiego...*, s. 209.

⁸Tamże, s. 209.

Chodźkiewicz

Na stronie tytułowej „Mojej wojaczki...” znalazła się informacja, iż wspomnienia Ręczyńskiego „ułożył” (czytaj zebrał i opracował) Władysław Chodźkiewicz.



Władysław Chodźkiewicz

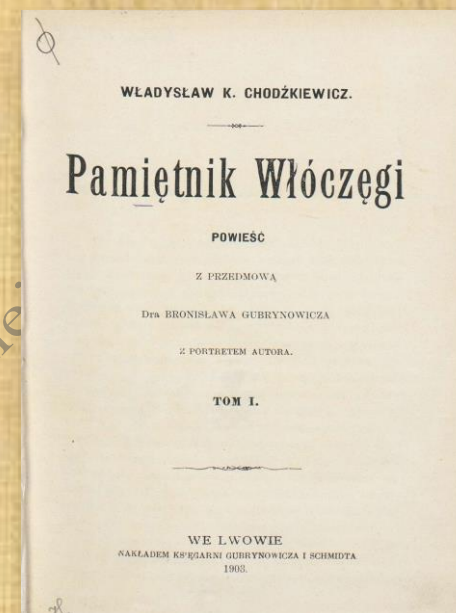
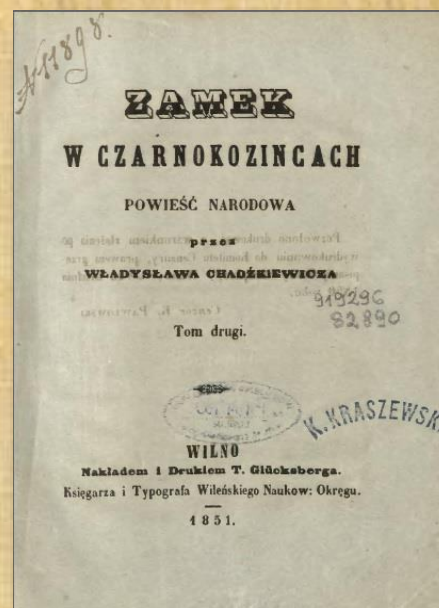
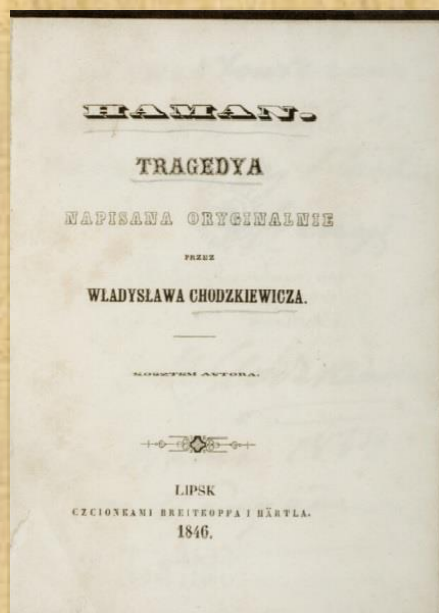
Fot. zbiory Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie

<http://pauart.pl/app/artwork?id=5631171a0cf23d5575b223de> [Dostęp: 2020.11.05].

Kim był wzmiankowany Chodźkiewicz?

Pochodził z rodziny ziemiańskiej, urodził się ok. 1820 r. na Podolu, w okolicach Tulczyna. *Podobno jego ojcem był spokrewniony z Rzewuskimi i Chodźkami Ignacy Chodźkiewicz, oficer legionowy, który przez biografów był opisywany jako postać barwna, awanturnicza, rozrzutna i skrajnie hedonistyczna*⁹. Sam Władysław kształcił się w Humaniu, Berdyczowie i prawdopodobnie w Krzemieńcu. Na Uniwersytecie Kijowskim ukończył studia inżynierskie, jednak jego życiową pasją stała się literatura.

⁹ A. Nowacki, *Władysław Chodźkiewicz w materiałach archiwów ukraińskich*, „Teka Kom. Pol.-Ukr. Związ. Kult.-OL. PAN” 2017, s. 52.



W 1846 r. wydał w Lipsku tragedię „Haman” (osnuta na motywach Księgi Estery) oraz powieść „Trzy lilie”. Kolejne lata przyniosły m. in. „Zamek w Czarnokozincach” , „Naszą ziemię”, „Pamiętnik włóczęgi”. Podróżował, szczególnie fascynował go Wschód – Orient, język i kultura, zaś jego późniejsze teksty naukowe stanowiły istotny wkład w poznanie tego obszaru kulturowego. Około 1870 roku osiadł na stałe w Paryżu. Zawodowo pracował we francuskim kolejniectwie pełniąc m. in. funkcję inspektora generalnego kolei zachodnich¹⁰.

¹⁰ J. F. Fert, *Zapomniany rękopis Norwida w zbiorach Narodowej Biblioteki Ukrainy w Kijowie*, „Studia Norwidiana” 2018, nr 36, s. 198.

SÉPULTURES
DE L'ÉPOQUE ROMAINE
DÉCOUVERTES EN SILÉSIE
PAR M. CHODZKIEWICZ.
(Extrait des Comptes rendus de l'Académie des inscriptions et belles-lettres.)

Je demande la permission de communiquer à l'Académie des renseignements que je viens de recevoir de Breslau, sur une découverte d'une grande importance, faite tout récemment dans la Silésie prussienne.

Sur les bords de l'Oder, dans le district d'Olesno (Oels), à Zakrzew (Sackrau), localité habitée exclusivement par la population polonaise, on vient de découvrir trois tombeaux⁽¹⁾ paraissant remonter aux premiers siècles de notre ère, et les objets qu'on y a trouvés semblent être d'origine romaine.

Ces trois tombeaux avaient la forme de grandes caisses carrées oblongues, formées d'énormes tables de granit, longues de 2^m 50 et larges de 2^m 25.

Ces caisses se trouvaient ensevelies d'abord sous une couche de terre végétale de 1 mètre de profondeur; venaient ensuite un lit de pierres posées horizontalement et, enfin, une couche de sable.

⁽¹⁾ Le premier de ces trois tombeaux a été découvert le 1^{er} avril 1886.

Fragment pracy W. Chodźkiewicza opublikowanej w Paryżu w 1888 r.

Publikował w języku francuskim artykuły z dziedziny archeologii i lingwistyki. Włączył się także aktywnie w nurt życia polskiej emigracji popowstaniowej, należał m. in. do: Towarzystwa Historyczno-Literackiego, Towarzystwa Międzynarodowego Literacko-Artystycznego, Rady Szkoły Polskiej w Batignolles, Międzynarodowego Zjazdu Literackiego w Lizbonie, pełnił funkcję asesora w Czytelnii Polskiej w Paryżu. Ponadto działał jako korespondent zagraniczny, jego teksty publikował „Tygodnik Ilustrowany” i „Bluszcz”. Zmarł 15 marca 1898 roku w Neuilly (Francja).

Fragment artykułu W. Chodźkiewicza opublikowanego w „Tygodniku Ilustrowanym” 1882, nr 343, s. 63.

Napisy perskie na namiocie z wieku XVI.

W numerze 331 Tygodnika ilustrowanego zamieściliśmy rysunek namiotu, będącego własnością p. Juliusza Suffczyńskiego, a łaskawie nam komunikowany przez p. Władysława Przybysławskiego, który w objaśnieniu swoim wspomina o napisach na ścianach rzeczonoego namiotu i dodaje, że nie umiając ich odczytać, przekalkował je tylko dokładnie.

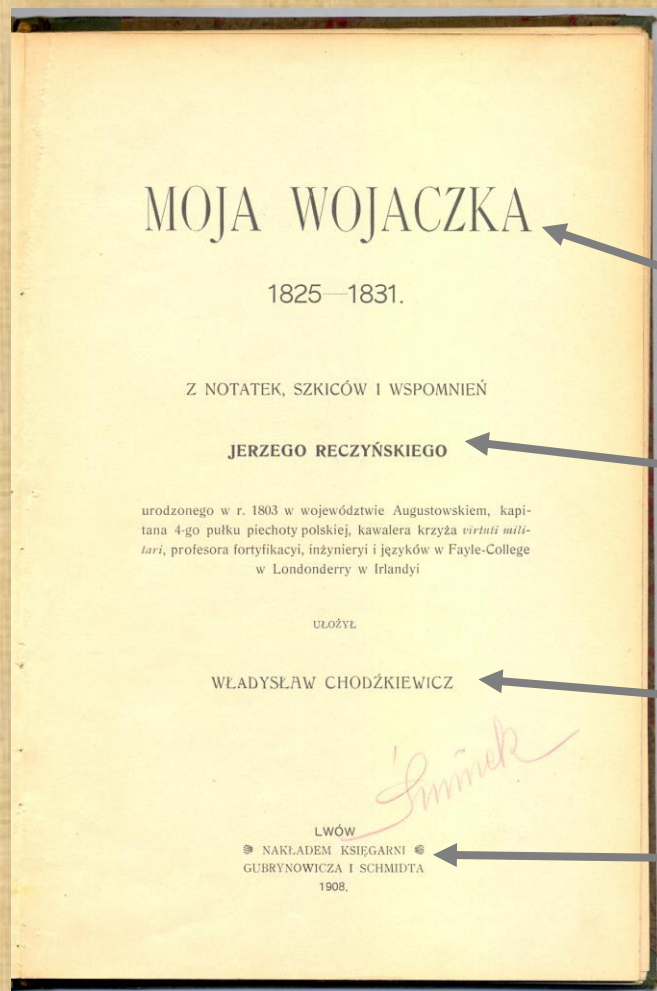
Kalki te posłaliśmy do Paryża, z prośbą o ich zleczyfrowanie, na ręce stałego korespondenta naszego, konserwatora biblioteki Towarzystwa historyczno-literackiego i członka Akademii napisów (des inscriptions et belles lettres) p. Władysława Chodźkiewicza, który donosi nam obecnie co następuje:

„Niezależnie od woli mojej okoliczności opóźniły trochę wysłanie dla Tygodnika ilustrowanego wyczytanych napisów perskich z namiotu p. Juliusza Suffczyńskiego, bo chciałem, dając wam tłumaczenie, zrobić z tego jaknajdokładniejszą całość, to jest nastręczyć wam sposobność wydrukowania w szpaltach drogiej nam wszystkim publikacji zmniejszonego facsimile oryginalnych napisów, tak ślicznie skopiowanych przez p. Przybysławskiego. Odpis ich w kursywie zwyczajnej perskiej, z brzmieniem wyrazów po polsku, i na koniec dosłowne tłumaczenie załączam. Zabytek to ciekawy i wart tej pracy; ale potrzeba było użyć do tego rozmaitych sposobów fotograficznych i drukarskich, co naturalnie spowodowało opóźnienie.

„Dziś więc posyłam:

„N-r 1. Facsimilia napisów. Jest ich dziesięć, składających pięć dwudwierszy (distichów).

23 cm



15 cm

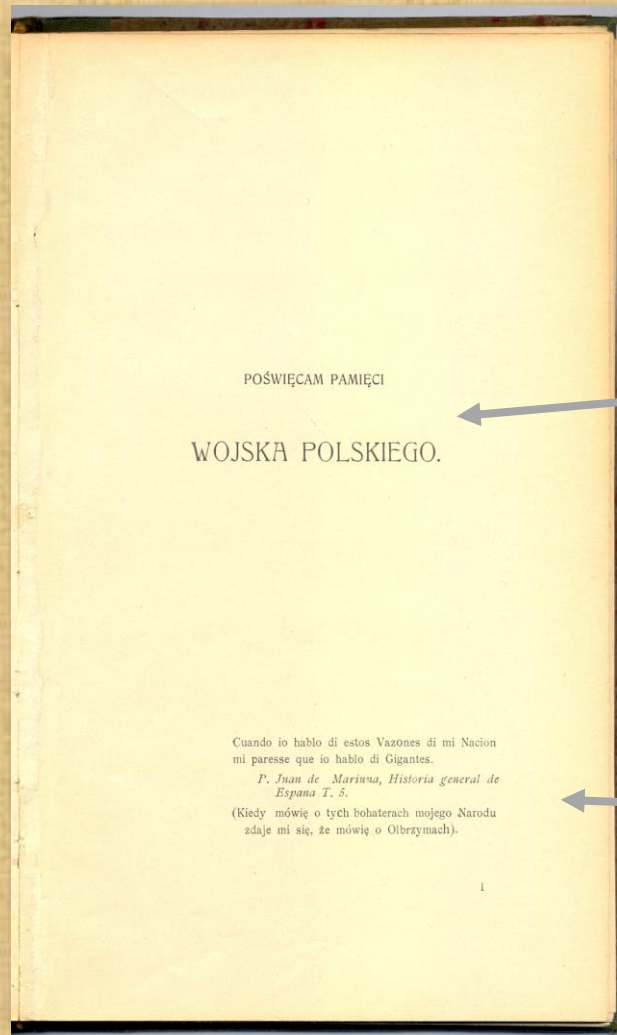
Informacja o osobach (autor, opracowujący) i instytucjach odpowiedzialnych za powstanie książki znalazła się na stronie tytułowej pracy Ręczyńskiego.

Tytuł

Autor

Opracowujący

Wydawca, miejsce i rok wydania



Strona poprzedzająca tekst główny wspomnień zawiera dedykację autora następującej treści:

POŚWIĘCAM PAMIĘCI

WOJSKA POLSKIEGO.

oraz motto zaczerpnięte z wielotomowej pracy „Historia general Espana” Juana de Mariuna:

Quando io hablo di estos Vazones di mi Nacion
mi paresse que io hablo di Gigantes.

*P. Juan de Mariuna, Historia general de
Espana T. 5.*

(Kiedy mówię o tych bohaterach mojego Narodu
zdaje mi się, że mówię o Olbrzymach).

LWÓW

❧ NAKŁADEM KSIĘGARNI ❧
GUBRYNOWICZA I SCHMIDTA
1908.

Wspomnienia Ręczyńskiego ukazały się nakładem lwowskiej firmy Gubrynowicza i Schmidta. Założona we Lwowie w 1868 r. księgarnia, skład nut oraz wydawnictwo należały do znanych nie tylko w ówczesnej Galicji. Miały swoje filie w Jarosławiu, Sokalu i Stryju. Jak podaje „Encyklopedia wiedzy o książce”, ich nakładem ukazało się ponad 4000 książek, broszur i nut.

Tu wyszły prace najbardziej popularnych i znanych pisarzy, a także publikacje naukowe – z zakresu filozofii, prawa, teologii, ekonomii, techniki, budownictwa. Literatura piękna ukazywała się w kilku seriach, m. in.

- Biblioteka Najciekawszych Powieści i Romansów - Biblioteka Polska,
- Biblioteka Powieści, Pamiętników i Podróży,
- Biblioteka Kieszonkowa.

W latach 1874-78 firma wydawała tygodnik „Ruch Literacki”.

Po odejściu ze spółki Schmidta (1908 r.), jego udziały przejął Kazimierz Gubrynowicz (syn Władysława). W czasie II wojny światowej firma zawiesiła swoją działalność i już jej nie wznowiła¹¹.

GUBRYNOWICZ I SCHMIDT (Gubrynowicz i Syn), księgarnia, skład nut i wydawnictwo, zał. w 1868 we Lwowie przez Władysława G. (1836-1914) i Władysława Sch. (1840-1909). Zarówno księgarnia asortymentowa, jak i wydawnictwo zdobyły przodującą pozycję nie tylko na terenie Galicji, ale w okresie do pierwszej wojny światowej w całym księgarstwie pol. W l. 1872-1876 powstały filie w Jarosławiu, Sokalu i Stryju oraz wypożyczalnia nut i wypożyczalnia książek, która po nabyciu w 1882 wypożyczalni książek po K. Wildzie stała się jedną z największych w Galicji. Nakładem G. i Sch. ukazało się ponad 4000 książek i broszur z różnych dziedzin oraz nut. Wydawali oni dzieła wszystkich ówczesnych pol. najpoważniejszych pisarzy i uczonych.

Fragment tekstu z: *Encyklopedii wiedzy o książce*, red. A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynadlowski, Wrocław 1971.

¹¹ *Encyklopedia wiedzy o książce*, red. A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynadlowski, Wrocław 1971, ssp. 847-848.

W książce znalazł się wykaz wydawnictw dostępnych we lwowskiej księgarni należącej do Gubrynowicza i Schmidta. Oczywiście był to stan na 1908 r.

WYDAWNICTWA I KOMISA
= KSIĘGARNI GUBRYNOWICZA I SCHMIDTA WE LWOWIE. =

	K. h.
Bronkowski Jan III. Sobieski i dwór jego. 2 tomy	8'40
Chodźkiewicz K. W. Pamiętnik włóczęgi. Powieść. 2 tomy	7'—
Dzieduszycki W. Historia malarstwa we Włoszech. Z 20 rycinami	16'—
Dr. Antoni J. Opowiadania historyczne. Serya VII.	6'40
— Nowe opowiadania historyczne: Pod krzyżem; Losy kresowego miasteczka; Wartabet; Zemsta Kozacza; Porwanie króla; Niedoszłe legiony	6'—
— Ks. St. Chłotowiecki: Opis podróży kijowskiej w r. 1840 odbytej	3'20
Głabiński St. Dr. Ekonomia społeczna. Tom. I.	8'—
Gubrynowicz Dr. Br. Kazimierz Brodziński	1'20
— Romans w Polsce za czasów Stanisława Augusta	4'—
Hajota. Śni mi się. Nowele	3'60
Jaworski Fr. Lwowskie znaki biblioteczne. Z 29 rycinami	5'—
Kaczkowski Z. Mój pamiętnik z lat 1833—1843	4'80
Kozmian Ant. Z. Lysistrata, czyli wojna o pokój. Komedya w 4 akt. podług Aristofanesa	3'60
Kraśński Zygmunt. Listy. 3 tomy. I. Listy do K. Gaszyńskiego. II. do A. Soltana. III. Do J. Słowackiego, R. Żaluskiego, E. Jarożynskiego, Kajetana, Andrzeja i Stanisława Kozmianów, B. Trentowskiego. Każdy tom	6'40
— Pisma. Wydanie z przedmową St. hr. Tarnowskiego. 4 tomy	14'40
Kubala L. Dr. Jerzy Ossoliński. 2 tomy	15'—
Lenartowicz T. Pisma pośmiertne. 4 części. 2 tomy	7'20
Lityński M. Rys dziejów sztuki starożytnej. Z rycinami	3'—
— 4 tygodnie we Włoszech. Przewodnik podróży z planami. Opr.	5'—
Łoś W. Intrygantka. Powieść	4'—
Łoziński Wład. Nowe opowiadania JMC. Pana Wita Narwoja	6'40
Matecki A. Dr. Grochowy wieniec, czyli Mazury w Krakowskim	2'60
— Juliusz Słowacki, jego życie i dzieła. Wydanie trzecie, powiększone przez Dra B. Gubrynowicza. 3 tomy	9'20
Mickiewicz A. Pisma. Pierwsze wydanie zupełne i poprawne. 4 tomy	9'20
— W oprawie płóciennej	14'40
Ostatnia wojewodzina Wileńska (Ks. Radziwiłłowa)	8'40
Pamiętnika Jana Chryz. Paska. Wydane przez Dra Br. Gubrynowicza	5'—
Peplowski-Schnür St. Obrazy z przeszłości Galicji i Krakowa. 2 tomy	9'20
— Polacy i Węgrzy. Opowieść r. 1848	5'—
Rojan K. Szczęście. Powieść. 2 tomy	5'60
— Dusze artystyczne. Powieść	3'60
Rolle M. Z przeszłości. Okręg Rawski. Starostwo Barskie do r. 1779	5'20
— Ateny Wołyńskie. Szkice z dziejów oświaty w Polsce	8'40
— Z minionych stuleci	7'—
Romanowski M. Pisma. 4 tomy	14'40
Sapieha X. P. Podróż na Wschód Azji. Z rycinami	10'—
Sierawskiego Napol. Pamiętnik z czasów W. Ks. Konstantego	—
Struś. Ludzie i wypadki z r. 1861—1865. 2 tomy	9'—
Wilczyński Alb. Nowe fotografie społeczne. 2 tomy	7'20
— Wycieczka na Krzyżne	4'20
Wybicki J. Pamiętniki	3'60
Wspomnienia Wołyniaka	3'60
Zaleski Dr. Korespondencya J. Bohdana Zaleskiego. Tomy: III i IV po	4'—
— Toż samo. Tom V.	6'—
Zwiłkoński. Pieprz, Humoreski, Monologi i dyalogi	2'40

Wypożyczalnie książek i nut

Leih-Biblioteken.

Altenberg H., pl. Maryacki 5
Gubrynowicz i Schmidt, pl. Kapi-
tulny (p. inserat)

Köhler Stanisław, Batorego 28

Księgarnie — Buchhandlungen.ńska (nuty) pl. Ma-

Przeł. Wł. Gubrynowicz

Altenberg H., sortymentowa i na-
kładowa pl. Maryacki 4

Dymet Michał, księgi liturgiczne
(cerkiewnosłowiańskie), Ry-
nek 20

Edel Szymon, księgi hebrajskie
Bożnicza

Gubrynowicz i Schmidt, Teatral-
na 9

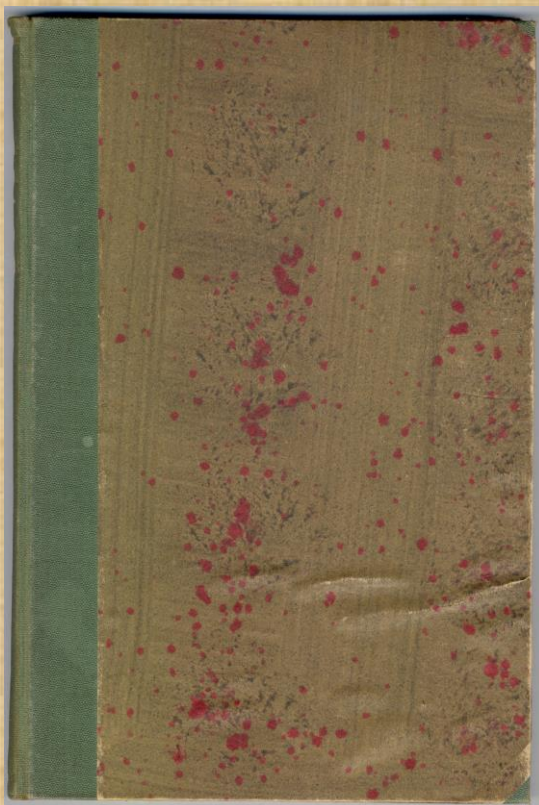
Hescheles Klara, Sykstuska 20

dla sług, Karme-

Fragment z Księgi Adresowej Król. Stoł. Miasta Lwowa 1900, T. 4, Lwów 1900, s. 204.

SPIS RZECZY.	
I. Zkąd pochodzę i gdzie się urodziłem? — Wychowanie i nauki. — Przyjazd do Warszawy. — Kariera cywilna. — Wstąpienie do wojska. — Przyjęcie w pałacu Bryłowskiim przez W. księcia. — Pułk 4-ty piechoty. — Pierwszy mundur. — Sierżant Sopocho. — Ćwiczenia wojskowe. — Pierwszy krok w służbie i pierwsze spotkanie się z W. księciem. — Wejście do obozu. — Szkoła pływaków. . .	3 do 17
II. Przegląd rewolucji 1830 r. — Nowy kolega w pułku, Stanisław R** — Przyjaźń i poświęcenie. — Szpiegostwo szeregowe w Warszawie. — Przykucie do uliczk paszkwilów. — Podejrzenia wojskowe. — Poszukiwania w koszarach. — General Rotnicki i podpułkownik Reszka. — Awanturka w Kawiarni Kamińskiej. — Moje życie w koszarach. — Dzień 29. Listopada. — Obluz warty na Saskim placu. — Ostatnia parada 4-go pułku. — Warta przy rogatce Bolewiderskiej i co tam zaszło tej pamiętnej nocy. — Ostatnia przejażdżka W. księcia. — Mój sąd o nim. — Alarm. — Gresser i Bezobrazowa, adjutanci W. księcia. — Duremne pokuszania się na moją żalozę. — Przejazd Bezobrazowa.	18 do 32
III. Moja nieświadomość o gotującym się wybuchu. — Powody ku temu. — Moja pozycja w pułku. — Podpułkownik Reszka. — Pierwsze wystrzały w Łazienkach i w Bielewiczach. — Oddział kirasyerów przed rogatką. — Przyjęcie. — Raport veterana. — Pułk huzarów groźdźniaków i jego stanisko się przy Wiejskiej Kwie z podchorążymi. — 30 Listopada. — Ściąganie wojska przez W. księcia. — Przybycie artylerji. — Oddział 6-go pułku piechoty przysłany z obozu W. księcia. — Odprawa przybyłych. — Rabunek kasy. . .	33 do 43
IV. Zamach na moje życie. — Hekkerkunst i jego dawna historia. — Powód do niewzięcia ku mi. — Jego zamach poprzedni. — Jaki był koniec tego wypadku. — Powrót do miasta. — Różnice przyjęcia naszego oddziału. — Moje smutne położenie w koszarach. — Rabunek przypieśki. . .	44 do 53
V. Słowno kawiarnia Honoraki. — Złag to nawiśko? — Kto była właścicielka tego zakładu? . . .	54 do 57
VI. Wyprawa na granicę generała Rozena. — Historia z pieczeniem kurczakiem. — Zakrewe i Dobry. — Moskale polscy. — Pierwsza rana i pierwsze trudy wojenne. — Rozprawa nad Jasionką. — Przybycie na pola grochowskie. . .	58 do 70
VII. Trzydniowa bitwa pod Grochowem. — Pierwsza noc w Olszynie. — Bitwa pod Wawrem. — Powrót naszych dywizji na dawne pozycje. — Oczekiwanie. — Dłoma inier Grab-skiego. — Ciągłe trwogi tej nocy. — Sześć Sufłaki i jego cudowne loty. — Żołnierze Borkie. — Niepodziany posłek po try-dniowym głodzie. . .	71 do 79
VIII. Drugi dzień bitwy pod Grochowem. — Ładowania Dybica do wyparcia nas z lasu Olszynowego. — Atak na całej linii. — Wielkie straty ze strony Moskali. — Zawieszenie broni. — Zbliżanie się korpusu Szachowa.	
IX. 25. lutego. — Ostatni dzień bitwy pod Grochowem i ostatnie pokuszenie się Dybica na Olszynę. — Szarża Chłopskiego. — General Łubieński odnawia przyjęcie w pomoc. — Chłopski ranny. — Zajęcie Olszyny przez Moskali po krwawym, pięciodniowym boju. — Atak artylerji moskalskiej i szarża całej ich kawalerji. — Prawe skrzydło polskie runie. — Środek i lewe skrzydło stawia niezlomny opór. — Pole bitwy zostaje przy nas. — Nocny odwrót do Warszawy. . .	80 do 88
X. Warszawa po bitwie Grochowskiej. — Mój powrót. — Dziwne spotkanie. — Awantura z „virtuti militari”. — Komenda greszania trupów pod Grochowem. — Moskale na przedniej straż. . .	89 do 97
XI. Bitwa pod Wieżkami Dębami. — Wyprawa nocna na obł. moskiewski pod Wawrem. — Moja komenda trójdziennie 4-go pułku. — Cęptunek Moskali na folwarku Buda Nowina. — Kapitan artylerji Niepracki i przybycie szeregów wolontaryuszów z Warszawy. — Baron Lewartowski i jego dziwna propozycja. — Zasadza Moskali w moim. — Opieka Opatrzności. — Wzięcie dwóch dział. — Sygnał odboju. — Nieposłuszeństwo moje. — Kapitan Dzierżewski i zajęcie baterji moskiewskiej. — Cztery armaty i siedm jaszczków dostają się w nasze ręce. — Wyprawa. — Mój udział w tej potrzebie. . .	98 do 101
XII. Śmierć Dybica. — Patkiewicz przejmując nadzwiedzo. — Jego wyprawa przez Wiek pod Niezawą. — Wyprawa partyzancka w Kalisk. — Nasza organizacja. . .	102 do 118
Przybycie do Kota. — Pułkownik Peszynski ze swym oddziałem Mazurów. — Wyprawa nocna na Koniog do Kłobazy. — Niepodzianka. — Nasza pogot za Koniogiem. — Potyczka pod Kolem. — Niefortunne prowadzenie Peszynskiego. — Powrót do Kota. — Śmierć Zandrowicza i Żymańskiego. — Moje dowództwo. — Kapituła Warszawy. — Potyczka pod Kaliszem i wejście do Galicyi. . .	119 do 133

Po tekście głównym (liczącym 134 strony arabskie liczbowanie stron) umieszczono obszerny spis treści (liczbowanie rzymskie), który dość precyzyjnie informuje o zawartości publikacji. Książka składa się z 12 rozdziałów, które omawiają życie i działalność Jerzego Ręczyńskiego do roku 1831, przy czym autor dość szeroko relacjonuje swój udział w działaniach zbrojnych podczas powstania listopadowego. Oczywiście należy wziąć poprawkę na to, iż są to subiektywne wspomnienia, często ubarwione i ewidentnie gloryfikujące postać Ręczyńskiego.



Oprawa ...

Twarda, tekturowa oprawa została wzmocniono niewielkimi płóciennymi narożnikami. Z tego samego materiału wykonano również jej grzbiet. Co ciekawe, tłoczony napis (złoty kolor) podaje tytuł książki i nazwisko osoby, która ją opracowała. Nie pojawia się tu natomiast nazwisko autora wspomnień. Ręczyński został pominięty. Trudno w tej chwili stwierdzić, czy był to zabieg celowy, czy raczej przeoczenie intrologatora, który zajmował się oprawą publikacji.

Bibliografia

1. Bairašauskaitė T., *Kilka uwag o życiu i twórczości Jerzego Ręczyńskiego, autora poematu Dziewica Litwy Emilia Plater**, „Rocznik Lituanistyczny” 2020, nr 6.
2. *Dawni pisarze polscy : od początków piśmiennictwa do Młodej Polski : przewodnik biograficzny i bibliograficzny*. T. 1, A-H, Warszawa 2000.
3. *Encyklopedia wiedzy o książce*, red. A. Birkenmajer, B. Kocowski, J. Trzynadłowski, Wrocław 1971.
4. Fert J. F., *Zapomniany rękopis Norwida w zbiorach Narodowej Biblioteki Ukrainy w Kijowie*, „Studia Norwidiana” 2018, nr 36.
5. Kaczmarek H., *Manowce polskiej egiptologii XIX wieku : Jerzego Ręczyńskiego "przekład" tekstu Kamienia z Rosetty*, „Folia Praehistorica Posnaniensia” (2002/2003), T. 10/11.
6. *Księga Adresowa Król. Stoł. Miasta Lwowa 1900*. T. 4, Lwów 1900.
7. Nowacki A., *Władysław Chodźkiewicz w materiałach archiwów ukraińskich*, „Teka Kom. Pol.-Ukr. Związ. Kult.-OL. PAN” 2017.
8. Orłowski B., *Z pogranicza badań nad dorobkiem Wielkiem Emigracji. Jerzy Ręczyński (1805-1899)*, „Analecta” 1998, 7/1 (13).
9. *Słownik pseudonimów i kryptonimów pisarzy polskich oraz Polski dotyczących*. T. 3, *Wykaz nazwisk pisarzy*, oprac. A. Bar przy współudziale W. T. Wisłockiego i T. Godłowskiego, Kraków 1938.



Zapraszamy do korzystania z naszych zbiorów



Pracownia Digitalizacji i Historii Mówionej Biblioteki Publicznej im. Marii Konopnickiej w Suwałkach
Ul. Emilii Plater 33 a
16-400 Suwałki
Tel. 87 565 62 46
digi@bpsuwalki.pl; <http://digi.bpsuwalki.pl/>